NORAKSTS

Lieta Nr. C30389714

SPC-1/2016

S P R I E D U M S

Rīgā 2016. gada 28. janvārī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Civillietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese referente M. Senkāne
tiesnesis A. Keišs
tiesnese Ļ. Kušnire

rakstveida procesā izskatīja lietu sakarā ar Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurora protestu par Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2014. gada 3. jūlija spriedumu, ar kuru apmierināts SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pieteikums.

Augstākās tiesas Civillietu departaments

k o n s t a t ē j a

[1] SIA „Gabriels" 2014. gada 19. martā iesniegusi Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu.

Pieteikumā norādīts, ka, pamatojoties uz Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2006. gada 7. augusta lēmumu lietā Nr. 3-12/4250/13, uz komercsabiedrībai piederošo ēku (būvju) nekustamo īpašumu /adrese/, kadastra Nr. /numurs/, zemesgrāmatā ierakstīta piedziņas atzīme par labu kreditoram /pers. D/, kā arī apķīlāti sabiedrības norēķinu konti kredītiestādēs. Ņemot vērā minēto, SIA „Gabriels" saimnieciskās darbības veikšana faktiski kļuvusi neiespējama un sabiedrībai ir ierobežotas iespējas veikt norēķinus ar īstermiņa kreditoriem saskaņā ar noslēgtajiem līgumiem. Maksātnespējas likuma 34. panta pirmajā daļā noteiktie ierobežojumi tiesiskās aizsardzības procesa lietas ierosināšanai nepastāv.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnese s 2014. gada 20. marta lēmumu pieņemts SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pieteikums un ierosināta civillieta, nosakot sabiedrībai termiņu līdz 2014. gada 20. maijam tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna izstrādāšanai un saskaņošanai ar kreditoriem.

[3] Kreditors SIA „Briāna Investment" 2014. gada 16. maijā tiesā iesniedzis iebildumus pret tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna apstiprināšanu.

[3.1] 2012. gada 21. augustā starp SIA „Briāna Investment" un SIA „Gabriels" tika noslēgts aizdevuma līgums, saskaņā ar kuru SIA „Gabriels" aizdoti 300 000 EUR ar atmaksas termiņu līdz 2013. gada 22. augustam. SIA „Briāna Investment" prasījums tika nodrošināts ar hipotēku. SIA „Gabriels" 2014. gada 4. martā nosūtīts brīdinājums par saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu, lūdzot atmaksāt aizdevumu 300 000 EUR un līgumsodu 300 000 EUR. Pēc minētā brīdinājuma saņemšanas parādniece vērsās tiesā ar pieteikumu par tiesiskās aizsardzības procesa ierosināšanu, tādējādi liedzot SIA „Briāna Investment" iespēju piedzīt parādu.

2012. gada 30. martā starp SIA „Briāna Investment", SIA „Gabriels" un /pers. G/ tika noslēgts trīspusējs līgums, saskaņā ar kuru SIA „Briāna Investment" aizdeva /pers. G/ 50 000 EUR ar atmaksas termiņu līdz 2013. gada 30. martam. Ņemot vērā, ka aizdevums netika atmaksāts, tad atbilstoši līguma 5.2. un 5.3. punktam SIA „Briāna Investment" ir prasījuma tiesības pret SIA „Gabriels" kā pret galvinieku par 100 000 EUR piedziņu, kas sastāv no pamatparāda un līgumsoda.

[3.2] Saskaņā ar 2005. gada 29. novembra aizdevuma līgumu /pers. D/ aizdeva SIA „Gabriels" 160 000 Ls, vēlāk prasījuma tiesības tika cedētas /pers. G/ un SIA „DL Service". SIA „Briāna Investment" ieskatā, šī darījuma īstums ir apšaubāms un SIA „DL Service" uzskatāma par fiktīvu kreditoru. Par minēto liecina šādi apstākļi.

Atbilstoši aizdevuma līguma 4.1. punktam /pers. D/ izsniedzis visu aizdevuma summu pirms nodrošinājuma saņemšanas un pat pirms aizdevuma līguma noslēgšanas. Aizdevums izsniegts pa daļām četrus mēnešus pirms līguma parakstīšanas, taču SIA „Gabriels" nepieciešamais rakstveida attaisnojuma dokuments izsniegts uzreiz pēc pirmās aizdevuma daļas saņemšanas. 2005. gadā un nākamajos gados SIA „Gabriels" bija negatīvs pašu

kapitāls. Ievērojamas naudas summas aizdošana faktiski maksātnespējīgai sabiedrībai pirms nodrošinājuma saņemšanas un aizdevuma līguma noslēgšanas parastos apstākļos ir riskanta un mazticama.

[3.3] Nedz SIA „Gabriels", nedz SIA „DL Service" 2013. gada pārskatā nav atspoguļots, ka AS „Biroju sistēmas" 2013. gada 7. aprīlī būtu cedējušas SIA „DL Service" prasījumu pret SIA „Gabriels" 5 000 000 EUR apmērā, kuras tā ieguva, pamatojoties uz 2012. gada 30. novembra nekustamā īpašuma /adrese 2/, pirkuma opcijas līgumu, kas arī ir fiktīvs darījums. Atbilstoši bilancei SIA „DL Service" aktīvu vērtība bija 34 240 Ls, t. sk., debitoru parādi 2 175 Ls.

Pārdevēja AS „Biroju sistēmas" nekad nav bijusi pārdodamā īpašuma /adrese 2/, īpašniece. Līdz ar to SIA „Gabriels" apņemšanās maksāt par to rokas naudu 1 350 000 EUR uzskatāma par nesamērīgu risku.

Atbilstoši pirkuma opcijas līgumam SIA „Gabriels" ir pienākums maksāt AS „Biroju sistēmas" 5 000 000 EUR arī gadījumā, ja pircējs īpašumu nenopērk. Šāds līguma punkts ir kvalificējams kā nesamērīgi liels līgumsods.

Pirkuma maksa 5 000 000 EUR nav samērojama ar SIA „Gabriels" finansiālo stāvokli. 2013. gadā parādniecei bija negatīvs pašu kapitāls un gads tika beigts ar zaudējumiem, apgrozījums bija vien 29 501 Ls.

[3.4] Maksātnespējas likuma 42. panta otrajā daļā noteikts, ka nodrošinātie kreditori balso par tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu savu prasījumu nodrošinātajā daļā. Tādējādi likumdevējs ir ņēmis vērā to, ka nodrošinājuma vērtība var būt mazāka nekā prasījuma summa. Šāda tulkojuma pareizību ir atzinis Augstākās tiesas Senāts, norādot, ka nodrošināto kreditoru prasījumu izvērtējumam ir jāaptver ne tikai pašas saistības, bet arī nodrošinājuma vērtība.

SIA „DL Service" prasījums ir nodrošināts ar komercķīlu uz šādiem aktīviem: prasījuma tiesībām pret SIA „Briāna Investment" 1 700 000 EUR apmērā; 15 SIA „Tair ABB" kapitāla daļām un automašīnu „Renault Traffic". Tomēr šo aktīvu vērtība ir būtiski mazāka nekā SIA „DL Service" eventuālā prasījuma summa.

SIA „Gabriels" ieķīlājusi par labu SIA „DL Service" savu prasījumu pret SIA „Briāna Investment", taču šāds prasījums nav atspoguļots SIA „Gabriels" bilancē. SIA „Gabriels" savas prasījuma tiesības pret SIA „Briāna Investment" pamato ar nekustamā īpašuma /adrese/, 2012. gada 21. augusta pirkuma līgumu, taču faktiski pirkums nav noticis – minētais īpašums līdz pat šim brīdim pieder pārdevējai SIA „Gabriels'. Līdz ar to ieķīlātais prasījums nemaz nepastāv.

Atbilstoši gada pārskata datiem uz 2013. gada 31. decembri SIA „Tair ABB" kapitāla daļu vērtība ir niecīga uzņēmuma sliktā finansiālā stāvokļa dēļ, bet SIA „Gabriels" piederošās automašīnas „Renault Traffic" vidējā vērtība ir 5 612,50 EUR. No minētā izriet, ka SIA „DL Service" komercķīla nodrošina 5 000 000 EUR lielo prasījumu labi ja par 5 612,50 EUR.

[3.5] Tiesiskās aizsardzības procesa uzdevums ir nodrošināt, lai tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu nesaskaņojušo kreditoru ieguvums būtu vismaz tikpat liels kā maksātnespējas procesa pasludināšanas gadījumā. Ja tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā paredzēto pasākumu veikšanas rezultātā kreditori tiktu nostādīti sliktākā stāvoklī nekā parādnieka maksātnespējas gadījumā, šāds plāns ir uzskatāms par neatbilstošu Maksātnespējas likuma normām.

Ievērojot Maksātnespējas likuma 41. pantā noteiktos ierobežojumus, SIA „Gabriels" attiecībā uz SIA „Briāna Investment" varētu piemērot maksājumu saistību izpildes atlikšanu uz diviem gadiem un līgumsoda (nenodrošinātajā daļā) samazināšanu. Šāds risinājums būtiski pasliktinātu SIA „Briāna Investment" stāvokli salīdzinājumā ar SIA „Gabriels" maksātnespējas gadījumu.

SIA „Gabriels" maksātnespējas procesa gadījumā administrators aptuveni sešu mēnešu laikā pārdotu visus parādnieces aktīvus, t. sk., ēku/adrese/. Ņemot vērā, ka SIA „Briāna Investment" labā ir ierakstīta pirmā hipotēka, tā saņemtu lielāko daļu no pārdošanas rezultātā iegūtās naudas. Atlikušajā daļā SIA „Briāna Investment" varētu vērsties pret /pers. G/, kurš ir galvojis par SIA „Gabriels" no aizdevuma līguma izrietošajām saistībām. Savukārt tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas gadījumā SIA „Briāna Investment" būtu jāgaida divi gadi pirms naudas saņemšanas no SIA „Gabriels" un tas ietekmētu kreditora tiesības prasīt aizdevuma atmaksu no galvinieka.

[3.6] Maksātnespējas likums neuzliek tiesai par pienākumu izvērtēt tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna ekonomisko pamatojumu. Šāda likumdevēja nostādne ir izskaidrojama ar to, ka plāns ir parādnieka un kreditoru vienošanās rezultāts un kreditori spēj labāk izvērtēt tā ekonomisko pamatotību nekā tiesa. Tomēr konkrētajā lietā SIA „Gabriels" ir iekļāvusi plānā vairākas fiktīvas saistības, neatspoguļojot vienošanos starp parādnieku un vienīgo īsto kreditoru SIA „Briāna Investment". Tiesai ir pienākums kritiski izvērtēt plāna realizācijas iespējas. Pēdējo sešu gadu laikā SIA „Gabriels" ir strādājusi ar zaudējumiem, turklāt kopš 2005. gada sabiedrībai ir negatīvs pašu kapitāls, kas liek apšaubīt SIA „Gabriels" spējas nokārtot savas saistības tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros.

[4] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneses 2014. gada 21. maija lēmumu par SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa administratoru iecelts Māris Intlers.

[5] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2014. gada 3. jūlija spriedumu pieteikums apmierināts un pasludināta SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa īstenošana, apstiprināts tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns, nosakot termiņu tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanai vienu gadu, skaitot no 2014. gada 3. jūlija.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[5.1] SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns ir izstrādāts atbilstoši Maksātnespējas likuma 38., 40., 42. panta prasībām, tostarp pieteicējas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu atbilstoši Maksātnespējas likuma 42. panta trešajai daļai ir saskaņojis likumā noteiktais kreditoru vairākums, proti, to ir apstiprinājuši nodrošinātie kreditori, kuru galvenie prasījumi kopumā veido 94,34 %, un nenodrošinātie kreditori, kuru galvenie prasījumi veido 98,98 %.

[5.2] Nodrošinātās kreditores SIA „Briāna Investment" iebildumi nav objektīvi pamatoti un ir balstīti uz pieņēmumiem, aizdomām un apgalvojumiem. Pretēji SIA „Briāna Investment" viedoklim tiesa nekonstatēja Maksātnespējas likumā noteiktos šķēršļus SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanai un tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna apstiprināšanai. Līdz ar to atzīts, ka SIA „Briāna Investment" iebildumi pret pieteicējas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu ir subjektīvi un izskaidrojami ar tās vēlmi nekavējoties atgūt pieteicējam piešķirto aizdevumu, kas ir pretrunā Maksātnespējas likuma 1. pantā noteiktajam mērķim.

[5.3] SIA „Briāna Investment" ieskats, ka SIA „DL Service" un /pers. D/ ir SIA „Gabriels" fiktīvie kreditori, nav pamatots.

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas 2013. gada 6. novembra lēmumu lietā Nr. 3-12/7453 pēc SIA „DL Service" pieteikuma nodota piespiedu izpildīšanai parādnieka SIA „Gabriels" maksājuma saistība 3 514 020 Ls apmērā, kā arī piedzīti tiesas izdevumi 355,25 Ls. Saistības pamatotas ar 2013. gada 7. oktobra līgumu. Lēmums stājies likumīgā spēkā un tam ir izpildu dokumenta spēks.

AS „Biroju sistēmas" kā potenciālais pārdevējs un SIA „Gabriels" kā potenciālais pircējs 2012. gada 30. novembrī noslēdza nekustamā īpašuma pirkuma opcijas līgumu. 2013. gada 7. oktobrī AS „Biroju sistēmas" cedēja no minētā līguma izrietošās prasījuma tiesības SIA „DL Service".

Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesneša 2006. gada 7. augusta lēmumu lietā Nr. 3-12/4250/13 nodota bezstrīdus piespiedu izpildei SIA „Gabriels" saistība, kas izriet no 2005. gada 29. novembra aizdevuma līguma, piedzenot no pieteicējas /pers. D/ labā aizdevumu 160 000 Ls, līgumsodu 160 000 Ls un tiesas izdevumus 100 Ls. Noteiktas /pers. D/ tiesības saņemt no SIA „Gabriels" līgumsodu 0,6 % dienā no kavētā maksājuma summas 160 000 Ls par laiku no 2006. gada 21. jūlija līdz lēmuma izpildei (izsoles dienai). Lēmums stājies likumīgā spēkā.

Kā SIA „Gabriels" nodrošinātais kreditors norādīts SIA „DL Service" ar prasījuma summu 5 000 505,48 EUR, kas pamatots ar 2005. gada 29. novembra aizdevuma līgumu, 2005. gada 29. novembra hipotēkas līgumu, 2010. gada 23. aprīļa vienošanos par hipotēkas līguma izbeigšanu, 2010. gada 30. aprīļa cesijas līgumu, 2013. gada 15. novembra cesijas līgumu, 2014. gada 5. februāra atcēlēja līgumu un 2014. gada 6. februāra atcēlēja līgumu. Arī SIA „Gabriels" konta izraksti, kases ieņēmumu orderi un grāmatvedības dokumenti atspoguļo minēto aizdevumu.

Pamatojoties uz 2013. gada 2. decembra komercķīlas līgumu Nr. 212/2013, par labu SIA „DL Service" ieķīlāts SIA „Gabriels" piederošais transportlīdzeklis Renault Trafic, valsts reģistrācijas Nr. /reģ.nr./, SIA „Tair ABB" 15 kapitāla daļas un ķīlas devēja prasījuma tiesības pret SIA „Briāna Investment" 1 700 000 EUR, kas izriet no 2012. gada 21. augusta nekustamā īpašuma pirkuma-pārdevuma līguma.

SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā uzskaitītas parādnieka saistības, kā arī iesniegts šo saistību juridiskais pamatojums, kas nerada šaubas par kreditoru prasījumu esamību un nodrošināto kreditoru sastāvu.

[5.4] SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā kā viena no piemērojamām metodēm norādīta parādnieka pamatkapitāla palielināšana, tai skaitā ieguldot pamatkapitālā kreditoru prasījumu tiesības pret parādnieku, ar ko kreditoru SIA „DL Service" (daļēji), /pers. D/, Winthorp projects Ltd un /pers. N/ prasījumi tiek apmierināti, aizstājot tos ar parādnieka kapitāla daļām, ņemot vērā Maksātnespējas likuma 39. panta un Komerclikuma 196.-203. panta prasības, par ko minētie kreditori 2014. gada 9. aprīlī noslēguši vienošanos par pamatkapitāla palielināšanu tiesiskās aizsardzības procesā.

Saskaņā ar SIA „Eiroeksperts" 2014. gada 9. maijā veikto vērtējumu nekustamā īpašuma /adrese/, tirgus vērtība 2014. gada 7. maijā noteikta 110 000 EUR, bet piespiedu pārdošanas vērtība – 66 000 EUR. Līdz ar to bankrota procedūras gadījumā nodrošinātā kreditore SIA „Briāna Investment" iegūtu 66 000 EUR, savukārt, īstenojot tiesiskās aizsardzības procesu, tā saņemtu 300 000 EUR, kas atbilst 100% apmēram.

Gan nodrošināto, gan nenodrošināto kreditoru ieguvums tiesiskās aizsardzības procesā ir 100%, proti, ieguvums ir lielāks nekā gadījumā, ja plāna apstiprināšanas brīdī parādniekam tiktu pasludināts maksātnespējas process. Līdz ar to SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns atbilst Maksātnespējas likuma 40. panta ceturtās daļas prasībām.

[5.5] SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā saistību apmērs norādīts uz tā sagatavošanas brīdi, norādot arī nodokļu parādu Valsts ieņēmumu dienestam 5145,00 EUR, kas uz pieteikumu izskatīšanas dienu 2014. gada 19. jūniju SIA „Gabriels" vairs nepastāv. Konstatēts, ka SIA „Gabriels" izstrādātajā tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā nav iekļautas metodes, kurām Maksātnespējas likuma 38. panta piektās daļas izpratnē nepieciešama nodokļu administrācijas piekrišana.

Attiecībā uz Valsts ieņēmumu dienesta iesniegumiem par kreditoru prasījumu pamatojošiem dokumentiem norādīts, ka tiem ir informatīvs raksturs un Valsts ieņēmumu dienestam ir tiesības veikt pārbaudi par SIA „Gabriels" darījumiem ar trešajām personām.

[5.6] Pārbaudījusi administratora sagatavoto atzinumu par pieteicēja tiesiskās aizsardzības procesa pasākuma plānu, tiesa konstatēja, ka administrators ir sniedzis vērtējumu par tā atbilstību Maksātnespējas likuma 38., 40. un 42. panta prasībām, kā arī norādījis, ka plāns ir izstrādāts atbilstoši normatīvo aktu prasībām un tā saskaņošanas kārtībā nav konstatējami pārkāpumi. Tiesiskās aizsardzības procesa plānā norādītie dati atbilst grāmatvedības dokumentācijai un uzņēmuma lietvedības dokumentācijai.

Ņemot vērā pieteicēja tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā un administratora atzinumā norādīto, atzīts, ka plānu nesaskaņojušo kreditoru ieguvums no tiesiskās aizsardzības procesa īstenošanas ir vismaz tikpat liels kā gadījumā, ja pieteicēja tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāna apstiprināšanas brīdī pieteicējam pasludinātu maksātnespējas procesu un tiktu uzsākta pieteicēja bankrota procedūra. Pieteicējs ir ievērojis kreditoru kopuma intereses. Līdz ar to pieteicējs ir nodrošinājis Maksātnespējas likuma 40. panta trešajā daļā noteiktās prasības.

[6] Protestu par šo spriedumu iesniedzis Latvijas Republikas Ģenerālprokuratūras Personu un valsts tiesību aizsardzības departamenta virsprokurors, lūdzot to atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Protests pamatots ar šādiem argumentiem.

[6.1] SIA „Gabriels" izstrādātajā tiesiskās aizsardzības procesa plānā norādīts, ka nodrošinātie kreditori ir SIA „DL Service" ar galveno prasījumu 5 000 505,48 EUR un SIA „Briāna Investment" ar galveno prasījumu 300 000 EUR.

No lietas materiāliem redzams, ka SIA „DL Service" prasījums pamatots ar Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša

2013. gada 6. novembra lēmumu lietā Nr. 3-12/7453, ar kuru piespiedu izpildīšanai brīdinājuma kārtībā nodota SIA „Gabriels" maksājumu saistība pret SIA „DL Service", kas izriet no 2012. gada 30. novembra nekustamā īpašuma opcijas pirkuma līguma.

Izvērtējot SIA „DL Service" kreditora prasījuma pamatojumu, secināts, ka prasījums 5 000 000 EUR apmērā pret pieteicēju ir kompensācija, kas saskaņā ar opcijas pirkuma līguma 4.6. punktu par minētā līguma nepildīšanu jāmaksā, ja noteiktā termiņā netiek pārskaitīta pirmā iemaksa par nekustamā īpašuma pirkumu. Šādā gadījumā atbilstoši Civillikuma 1716. pantam SIA „DL Service" prasījums uzskatāms par līgumsodu nevis galveno prasījumu, un atbilstoši Maksātnespējas likuma 42. panta trešās daļas 1. punktam to nevar ņemt vērā, saskaņojot tiesiskās aizsardzības procesa plānu. Līdz ar to tiesai nebija pamata atzīt, ka SIA „Gabriels" tiesiskās aizsardzības plāns ir saskaņots Maksātnespējas likumā noteiktajā kārtībā.

[6.2] Izvērtējot lietas materiālus, rodas šaubas, vai opcijas pirkuma līgums ir noslēgts SIA „Gabriels" parastās saimnieciskās darbības ietvaros. Tas neatbilst ekonomiski pamatotai un loģiskai darījumu praksei, jo ar minētā līguma noslēgšanu parādniece uzņēmās savas iepriekšējās saimnieciskās darbības apmēriem nerakstурīgas saistības un riskus, bet neieguva nekādas tiesības. Turklāt SIA „Gabriels" publiskajos gada pārskatos par 2012. un 2013. gadu nav norādītas kredītsaistības 5 000 505,48 EUR apmērā, kā arī SIA „DL Service" publiskajā gada pārskatā par 2013. gadu nav uzrādīti debitoru parādi minētajā apmērā.

[6.3] Opcijas pirkuma līguma noteikumi rada šaubas arī par to, vai SIA „Gabriels" patiešām bija radies pienākums maksāt kompensāciju pirkuma maksas apmērā. Minētais līgums tika noslēgts par AS „Biroja sistēmas" nepiederoša nekustamā īpašuma pārdošanu. Līguma preambulā norādīts vienīgi uz AS „Biroja sistēmas" nolūku kļūt par pārdodamā nekustamā īpašuma īpašnieku, bet SIA „Gabriels" lēmums to pirkt ir atkarīgs no tā, vai tiks novērsti visi juridiskie šķēršļi pārdevēja īpašuma tiesību nostiprināšanai uz nekustamo īpašumu.

No Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodaļas nodalījuma Nr. /numurs/ izraksta izriet, ka nekustamais īpašums /adrese 2/, nekad nav piederējis AS „Biroja sistēmas". Tā kā netika novērsti juridiskie šķēršļi īpašuma tiesību nostiprināšanai uz pārdevēja vārda, nav iespējama līgumsoda piedziņa no pircēja. Neskatoties uz to, SIA „Gabriels" labprātīgi atzinusi kompensācijas 5 000 000 EUR maksāšanas pienākumu, kas raisa pamatotas šaubas par to, vai SIA „DL Service" kreditora prasījuma pamatā ir reālas saistības.

[6.4] Nepārbaudot SIA „Briāna Investment" iebildumus par SIA „DL Service" kreditora prasījuma fiktīvo raksturu, tiesa nav ievērojusi Civilprocesa likuma 341.^{6} panta trešās daļas noteikumus un judikatūras atziņu, ka tiesai ir pienākumus pārbaudīt, vai tiesiskās aizsardzības plānu saskaņojušo kreditoru prasījumu pamatā ir reālas saistības.

Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 20. februāra spriedumā lietā Nr. SPC-5 ir uzsvērts, ka, vērtējot prasījuma raksturu tiesiskās aizsardzības procesa lietā, noteicošais kritērijs nevar būt apstāklis, ka kreditora prasījums ir apstiprināts ar likumīgā spēkā stājušos tiesas nolēmumu. Konkrētajā gadījumā SIA „DL Service" kreditora prasījumā ietvertā saistība bija nodota piespiedu izpildīšanai brīdinājuma kārtībā Civilprocesa likuma 50.^{1} nodaļā paredzētajā kārtībā. Izskatot pieteikumu par saistību izpildīšanu brīdinājuma kārtībā, nav paredzēta saistību materiāli tiesiskās pamatotības pārbaude, kā arī nav nepieciešams pieteikumam pievienot saistību apliecinošu dokumentu. Ņemot vērā minēto, Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2013. gada 6. novembra lēmums nevarēja būt šķērslis, lai izvērtētu, vai SIA „DL Service" kreditora prasījuma pamatā ir reālas saistības.

[7] Paskaidrojumus par protestu iesniegusi SIA „Gabriels", norādot, ka tā apmierināšanai nav pamata, jo protestā norādītie apsvērumi ir pretrunā ar lietā esošajiem pierādījumiem, faktiskajiem apstākļiem un spēkā esošajām tiesību normām.

M o t ī v u d a ļ

[8] Pārbaudījis lietas materiālus un apsvēris protestā minētos argumentus, Civillietu departaments atzīst, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2014. gada 3. jūlija spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

[9] Civilprocesa likuma 5. panta sestā daļa uzliek pienākumu tiesai ņemt vērā judikatūru, piemērojot tiesību normas.

Judikatūrā ir nostiprinājusies atziņa, ka, izvērtējot tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu Civilprocesa likuma 341.^{6} kārtībā, tiesai ir pienākums pārbaudīt, vai šo plānu saskaņojušo kreditoru prasījumu pamatā ir reālas saistības *(skat. Civillietu departamenta lēmumus lietās SPC-47/2012, SPC-48/2013, spriedums lietā SPC-27/2014)*.

Tas nozīmē, ka tiesai, it īpaši situācijā, kad no plānu nesaskaņojušajiem kreditoriem ir iesniegti motivēti iebildumi par darījumu, iespējams, fiktīvo raksturu, ir jāpievēršas tās rīcībā iesniegto darījumu apliecinošo dokumentu vērtēšanai un jāspēj izdarīt loģiskus secinājumus par saistību pamatotību vismaz no pirmsšķietamības viedokļa. Turklāt katrs atsevišķais darījums šādā situācijā ir vērtējams ne tikai kontekstā ar pretējus viedokļus pārstāvošo personu domstarpību cēloni (šajā gadījumā – tiesiskās aizsardzības procesu) un tā paredzamajām sekām, bet arī ar visiem lietas materiāliem to kopumā, ņemot vērā Civilprocesa likuma 97. panta pirmās daļas noteikumus. Citiem vārdiem, tiesai uz lietā apkopoto pierādījumu pamata jāspēj saskatīt tādu juridisko apstākļu esamību, kuri faktiski izslēdz attiecīgās saistības izpildes pienākumu vai otrādi – apstiprina to.

[10] Attiecībā uz 2012. gada 30. novembra nekustamā īpašuma pirkuma opcijas līgumu, no kura izrietošais nodrošinātā kreditora SIA „DL Service" prasījums 5 000 505,48 EUR apmērā iekļauts tiesiskās aizsardzības pasākumu plānā kā 94,34 % no galveno prasījumu summas, šis pienākums nav veikts.

[10.1] Minētais darījums pēc būtības ir priekšlīgums par nekustamā īpašuma /adrese 2/, pirkumu. Kā redzams no zemesgrāmatu datu bāzes, pirkuma priekšmets nekad nav piederējis pārdevējai AS „Biroju sistēmas" un nepieder arī šobrīd, līdz ar to īpašumtiesību pāreja pircējai SIA „Gabriels", kas ir pirkuma līguma mērķis, uz šāda darījuma pamata nevar notikt. Neskatoties uz to, SIA „Gabriels" kā potenciālā pircēja piekritusi līguma

noteikumam samaksāt potenciālajai pārdevējai AS „Biroju sistēmas" rokas naudu 1 350 000 EUR apmērā, bet gadījumā, ja rokas nauda netiek samaksāta, 10 darba dienu laikā samaksāt kompensāciju par nenotikušo darījumu pirkuma maksas 5 000 000 EUR apmērā.

Šādā situācijā ir jāpiekrīt SIA „Briāna Investment" iebildumiem, ka minētā darījuma noteikumi potenciālajai pircējai – SIA „Gabriels" ar 29 501 Ls lielu apgrozījumu 2013. gadā – ir tik neizdevīgi, ka kontekstā ar nekavējošu šādu saistību atzīšanu *(skat. 2. sēj., lietas 171.-172.lpp.)* liek apšaubīt līgumslēdzēju patiesā nodoma atbilstību darījumā norādītajam un var liecināt par darījuma fiktīvo dabu.

[10.2] No lietas materiāliem izriet, ka SIA „Gabriels" nav izpildījusi nekustamā īpašuma opcijas līguma noteikumus par rokas naudas samaksu līdz 2013. gada 1. maijam, tādēļ sakarā ar nenotikušo pirkuma darījumu tai iestājās pienākums samaksāt pielīgto kompensāciju 5 000 000 EUR apmērā, kura neapšaubāmi pilda soda funkciju.

[10.3] Prokurora protestā pamatoti norādīts, ka minētā kompensācija pēc būtības ir līgumsods, jo pilnībā atbilst Civillikuma 1716. panta pirmajā daļā ietvertajai līgumsoda definīcijai.

Tā kā līgumsods ir akcesora saistība, atbilstoši Maksātnespējas likuma 42. panta trešās daļas 1. punktam, saskaņojot tiesiskās aizsardzības procesa plānu, to nevar uzskatīt par galveno prasījumu, un līdz ar to arī pretēji protestētajā spriedumā paustajām atziņām tas nav iekļaujams tiesiskās aizsardzības pasākumu plānā.

[10.4] Turklāt nav nozīmes tam, ka 2012. gada 30. novembra nekustamā īpašuma pirkuma opcijas līguma 4.6.2. punktā norādītā summa nosaukta par kompensāciju. Tiesai, vērtējot darījumu, jāspēj saskatīt tajā lietoto juridisko terminu būtību neatkarīgi no līgumslēdzēju lietotajiem vārdiskajiem apzīmējumiem, kas izskatāmajā gadījumā nesagādā grūtības.

[10.5] Protestā pamatoti norādīts arī uz to, ka Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa nepamatoti lielu vērību piešķīrusi apstāklim, ka apspriežamā saistība nodota izpildei brīdinājuma kārtībā ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas zemesgrāmatu nodaļas tiesneša 2013. gada 6. novembra lēmumu, kurš kā nepārsūdzams stājies likumīgā spēkā.

Izskatot pieteikumu par saistību izpildi brīdinājuma kārtībā, saistību materiāli tiesiskās pamatotības pārbaude nenotiek, tādēļ uz šāda lēmuma pamata secinājumi par to, vai attiecīgo kreditoru prasījumu pamatā ir reālas saistības, nav izdarāmi. Uz to norādīts arī judikatūrā *(skat. Civillietu departamenta 2015. gada 20. februāra spriedumu lietā SPC-5/2015)*.

Jāņem vērā, ka konkrētajā gadījumā SIA „DL Service" prasījuma 5 000 505,48 EUR iekļaušana nodrošināto kreditoru saistību sarakstā būtiski ietekmē plāna saskaņošanai nepieciešamo nodrošināto kreditoru balsu sadalījumu, kāds noteikts Maksātnespējas likuma 42. panta trešajā daļā, otram nodrošinātajam kreditoram SIA „Briāna Investment" faktiski liedzot jebkādu iespēju ietekmēt ierosināto tiesiskās aizsardzības procesu. Līdz ar to tiesai, izskatot lietu no jauna, jo īpaši rūpīgi un pēc būtības jāpārbauda visi kreditora „Briāna Investment" tiesai sniegtie iebildumi.

[11] SIA „Briāna Investment" iebildusi arī pret tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā atspoguļoto naudas ieņēmumu un izdevumu plānā iekļauto pozīciju par debitoru parādu atgūšanu 1 700 000 EUR apmērā, ko veido SIA „Gabriels" prasījums pret SIA „Briāna Investment", pamatojoties uz 2012. gada 21. augusta pirkuma līgumu.

Kā jau minēts šī sprieduma 9. punktā, tiesas pienākums bija minētos iebildumus pārbaudīt, izvērtējot šādas summas reālas atgūšanas iespējas. Tiesa to nav darījusi.

[11.1] Arī 2012. gada 21. augusta pirkuma līgums pēc būtības ir priekšlīgums, kura mērķis ir starp SIA „Gabriels" kā pārdevēju un SIA „Briāna Investment" kā pircēju nākotnē noslēgt līgumu par nekustamā īpašuma /adrese/, kas sastāv no zemes gabala un ēkām, pirkumu. Tūlītēja pirkuma līguma noslēgšana nebija iespējama, jo neeksistēja līguma 1.1. punktā definētais pirkuma priekšmets – pārdevējs nebija privatizējis zem ēkām esošo eventuāli pārdodamo zemes gabalu, savukārt atbilstoši priekšlīgumā noteiktajam pircēja interese bija iegādāties vienīgi ar zemes gabalu apvienotu nekustamo īpašumu. Pirkuma priekšmeta cena 1 700 000 EUR līgumā noteikta par ēku un zemes īpašumu /adrese/, kura atbilstoši līguma 2.2.4. punkta nosacījumiem pārdevējam tiek pārskaitīta tikai pēc vairāku nosacījumu iestāšanās, tajā skaitā, zemes gabala privatizācijas un tā ierakstīšanas zemesgrāmatā uz pārdevēja vārda.

[11.2] Tādējādi, lai izdarītu secinājumus par SIA „Gabriels" tiesībām saņemt pirkuma maksu 1 700 000 EUR apmērā un šādu summu iekļautu tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā kā drošu nākotnē paredzamu ienākumu, uz kuru varētu paļauties kreditori, ir jānovērtē šādas prasības pirmsšķietamas apmierināšanas iespējas. Tiesa to nav darījusi.

[11.3] Civillietu departamenta ieskatā, apstākļos, kad zemesgrāmatā joprojām nav nostiprinātas pārdevēja SIA „Gabriels" īpašumtiesības uz pirkuma priekšmetā iekļauto zemes gabalu un nav ziņu arī par tā privatizācijas procesa virzību, izdarīt pārliecinošus secinājumus par pārdevēja SIA „Gabriels" tiesībām saņemt samaksu par notikušu darījumu 1 700 000 EUR apmērā un iekļaut minēto summu tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā ir pārsteidzīgi.

[11.4] Tiesiskās aizsardzības procesa ietvaros tiesas pienākums, ka norādīts iepriekš, ir pārbaudīt celto iebildumu pamatotību un to sakarā vērtēt lietas dalībnieku iesniegtos pierādījumus. Lai SIA „Briāna Invesment" iebildumus pret ieņēmumu pozīcijas debitoru parādu atgūšanai 1 700 000 EUR apmērā iekļaušanu tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā atspēkotu, SIA „Gabriels" tiesas vērtējumam bija jānodod pierādījumi, uz kuru pamata tiesa varētu izdarīt secinājumus par šāda prasījuma pamatotību. Kā minēts, no tiesai iesniegtajiem dokumentiem pirmsšķietami iespējams izdarīt vienīgi pretējus secinājumus.

[11.5] Nav nozīmes faktam, ka SIA „Gabriels" ir cēlis tiesā prasību pret SIA „Briāna Investment" par 1 700 000 EUR piedziņu, jo prasības celšana kā procesuāla darbība tiesības uz naudas saņemšanu nenodrošina.

Arī šajā gadījumā plānā iekļautās pozīcijas pamatotība iebildumu gadījumā vismaz pirmsšķietamības līmenī bija jāpierāda tiesiskās aizsardzības procesā. Savukārt tiesai, pamatojoties uz lietā apkopotajiem pierādījumiem, bija jāizdara secinājumi par šādu iebildumu pamatotību pēc būtības.

Tā kā protestētajā spriedumā tiesa SIA „Briāna Investment" iebildumus pēc būtības nav vērtējusi, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas

2014. gada 3. jūlija spriedums ir atceļams un lieta nododama jaunai izskatīšanai.

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 2. punktu, 485. pantu, Civillietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2014. gada 3. jūlija spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese	(paraksts)	M. Senkāne
Tiesnesis	(paraksts)	A. Keišs
Tiesnese	(paraksts)	Ļ. Kušnire

NORAKSTS PAREIZS

Civillietu departamenta tiesnese M. Senkāne

Rīgā 2016. gada 28. janvārī